

**SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 15/2013 rd**

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen och om ändring av 6 och 7 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 24 september 2013 regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen och om ändring av 6 och 7 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (RP 128/2013 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har arbetslivs- och jämställdhetsutskottet lämnat utlåtande (AjUU 9/2013 rd) om ärendet. Utlåtandet återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Pekka Humalto, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Mikko Rynänen, FPA
- utbildningspolitisk sekreterare Sari Kokko, Handikappforum rf
- överläkare Jan Schugk, Finlands näringsliv rf
- ekonomisk expert Ilkka Kaukoranta, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- social- och hälsovårdspolitisk ombudsman Riitta Työläjarvi, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- överläkare Jukka Kivekäs, Ömsesidiga arbetspensionsförsäkringsbolaget Varma.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av Aka-va ry.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att sjukförsäkringslagen och lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner ändras. Maximitiden för betalning av sådan partiell sjukdagpenning som avses i sjukförsäkringslagen förlängs från nuvarande

högst 72 vardagar till högst 120 vardagar. Det föreslås att den mängd arbete motsvarande heltidsarbete som förutsätts för rätt till partiell sjukdagpenning definieras i lagen så att även deltidarbete kan ge rätt till partiell sjukdagpenning. Enligt förslaget är en förutsättning för partiell

sjukdagpenning dessutom att deltidsarbetet planerats räcka minst tolv vardagar utan avbrott.

Förutsättningarna för att bevilja yrkesinriktad rehabilitering enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner ska enligt förslaget ändras så att det, om övriga förutsättningar enligt lagen uppfylls, blir möjligt att bevilja personer som inte är etablerade i arbetslivet tidig yrkesinriktad rehabilitering och personer som stadigvarande deltar i arbetslivet rehabilitering som

stöder arbetsförmågan. För att säkerställa att den yrkesinriktade rehabiliteringen kan inledas vid rätt tidpunkt föreslås det samtidigt att hänvisningsbestämmelsen till lagen om offentlig Arbetskrafts- och företagsservice slopas.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2014 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2014.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Partiell sjukdagpenning

Partiell sjukdagpenning är en förmån inom företagshälsovården som effektivt håller arbetstagare kvar i arbetslivet och förebygger arbetsoförmåga. Den nuvarande maximitiden på 72 vardagar för förmånen har i samband med vissa sjukdomar, däribland mentala störningar och sjukdomar i rörelseapparaten, visat sig vara alltför kort för att klienten ska kunna återgå till heltidsarbete. Det är därför motiverat att förlänga maximitiden till 120 vardagar. Eftersom partiell sjukdagpenning tillåter att den sjuke trots sjukdomen arbetar i viss utsträckning, förkortas den tid arbetstagaren är arbetsoförmögen. Det kan i samband med vissa sjukdomar också leda till en snabbare återhämtning. En lång frånvaro från arbetslivet ökar risken för arbetsoförmåga. För att sänka denna risk är det skäl att stödja en tidig återgång till arbetet i de fall där en viss arbetsförmåga finns kvar trots sjukdomen. Utskottet menar att denna möjlighet att utnyttja partiell arbetsförmåga bör undersökas också i fråga om sjuka studerande; att delta i studierna på deltid kan främja rehabiliteringen även om sjukledigheten fortsätter.

När en återgång från sjukledighet till deltidsarbete planeras är det viktigt att i samråd med företagshälsovården säkerställa att arbetsbelastningen är lämplig med hänsyn till den sjukes arbetsförmåga och krafter. Deltidsarbete under

sjuktiden ska grunda sig på vad som är bäst med tanke på vården och rehabiliteringen. För att möjligheten till partiell sjukdagpenning verkligen ska höja deltagandet i arbetslivet krävs det att arbetet de facto blir lättare än normalt och att arbetstiderna och uppgifterna arrangeras på lämpligt sätt. Vidare måste cheferna ta hänsyn till den partiellt arbetsföras specialbehov på arbetsplatsen och utbudet av lämpliga arbetsuppgifter på deltid utökas.

Det är enligt utskottet positivt att förmånen nu kommer att omfatta även dem som har två eller flera deltidsanställningar och som på grund av sjukdom inte kan jobba heltid men eventuellt kan arbeta om arbetsdagarna på de berörda arbetsplatserna förkortas eller om de kan arbeta enbart på en av arbetsplatsen. Reformen förbättrar således ställningen för dem som har flera deltid- eller visstidsanställningar.

Utskottet uppmärksammar att införandet av partiell sjukdagpenning och det ständigt ökande utnyttjandet av den inte har minskat sjukdagpenningarna för heltidsarbete. Partiell sjukdagpenning utnyttjas efter, inte i stället för, en period av full sjukdagpenning. Enligt en utredning om utnyttjandet av partiell sjukdagpenning minskade dock risken för full invalidpension. Däremot ökade risken för delinvalidpension. Det är viktigt att följa med kopplingen mellan utnyttjandet av partiell sjukdagpenning respektive invalidpensionerna och längden av perioderna med sjukdagpenning. Det gäller också att undersöka

hur lagändringen påverkar deltagandet i arbetslivet, både när det gäller arbetstagare som redan har rätt till partiell sjukdagpenning och nya deltidanställda förmånstagare.

Yrkesinriktad rehabilitering

Regeringen föreslår att risk för arbetsoförmåga slopas som alternativ förutsättning för sådan yrkesinriktad rehabilitering som beviljas av Folkpensionsanstalten. Denna förutsättning fogades till lagen för att yrkesinriktad rehabilitering till följd av risk för arbetsoförmåga i princip skulle startas på samma grunder inom arbetspensionssystemet och folkpensionssystemet. Förutsättningen har dock lett till en åtstramad praxis och gjort det svårare särskilt för unga att få yrkesinriktad rehabilitering och har även lett till att många ansökningar om rehabilitering har avslagits. Utskottet konstaterar att det på grund av den snedvridna tolkningen är befogat att förtydliga lagen och därmed säkerställa att också sådana unga och vuxna i arbetsför ålder som inte fått fotfäste i arbetslivet kan få yrkesinriktad rehabilitering på det sätt lagstiftaren har avsett.

Utskottet ser mycket positivt på att regeringen förtydligar tillämpningen också inom andra områden där grunden för beviljande har visat sig vara problematisk. För att förbättra de studerandes tillgång till yrkesinriktad rehabilitering tas försvagad studieförmågan in som ett kriterium när behovet av att inleda yrkesinriktad rehabilitering bedöms. Dessutom ändras lagen så att större vikt läggs vid klientens helhetssituation när man bedömer om arbets- eller studieförmågan och förvärvsmöjligheterna försämrats. För närvarande är det väldigt sjukdomscentrerade sättet att bedöma förutsättningarna för yrkesinriktad rehabilitering ett problem i den praktiska tillämpningen av lagen. Även om den försvagade arbets- eller studieförmågan huvudsakligen beror på sjukdom kan det finnas situationer där enbart sjukdomen inte orsakar någon avsevärd försvagning, men klientens helhetssituation med beaktande även av sjukdomen är sådan att arbets- eller studieförmågan och förvärvsmöjligheterna väsentligt försvagats.

Utskottet understryker att man i den praktiska tillämpningen alltid ska utgå från att en helhetsbedömning görs i det fall att sjukdomsgrunden inte är tillräcklig för beviljande av rehabilitering. Rehabilitering kan alltså beviljas också när till exempel den psykiska eller sociala funktionsförmågan, livssituationen eller ekonomiska och sociala omständigheter försvagar arbetsförmågan, studieförmågan eller förvärvsmöjligheterna.

Med tanke på rehabiliteringens effektivitet ser utskottet det som viktigt att lagändringen leder till att den yrkesinriktade rehabiliteringen kan inledas tidigare, dvs. när det med hänsyn till personens helhetssituation kan förväntas att hans eller hennes arbetsförmåga, studieförmåga eller förvärvsmöjligheter kommer att försvagas väsentligt under de närmaste åren även med beaktande av möjligheterna till medicinsk behandling och medicinsk rehabilitering. Vid till exempel framskridande sjukdomar är det viktigt att tillräckligt tidigt ta hänsyn till sjukdomsprognosen och dess betydelse för arbetsförmågan.

Utskottet konstaterar att det föreslagna slopandet av risk för arbetsoförmåga som förutsättning för beviljande av rehabilitering bidrar till ökad tydlighet inom rehabiliteringssektorn, i och med att det görs tydligare åtskillnad mellan målgrupperna för arbetspensionssystemets respektive folkpensionssystemets yrkesinriktade rehabilitering. Dessutom är det välkommet att lagförslaget också förtydligar Folkpensionsanstaltens skyldighet att ordna rehabilitering även i de fall där den yrkesinriktade rehabiliteringen har ordnats av Arbetskraftsförvaltningen. Eftersom Arbetskraftsmyndigheternas rehabilitering är behovsprövad, leder ansökningsprocessen till att rehabiliteringsstarten fördröjs, rehabiliteringen får mindre genomslag och klienten bollas mellan myndigheterna. För att ytterligare minska splittringen i rehabiliteringssystemet och skapa ökad klarhet i ansvarsfrågorna finns det skäl att göra en övergripande utvärdering av hur systemet fungerar och vilken effekt de olika rehabiliteringsformerna har. Denna utvärdering bör leda till en total reformering av rehabiliteringssystemet.

Utskottet anser att den praktiska tillämpningen av lagändringen och dess konsekvenser för tiden i arbetslivet måste följas upp inom all yrkesinriktad rehabilitering och i särskilt i samråd med arbetspensionsanstalterna och arbetskrafts- och näringsbyråerna.

Avslutningsvis

Propositionen har beretts av en arbetsgrupp vid social- och hälsovårdsministeriet. Gruppens uppgift var att göra upp ett program för att höja sysselsättningen bland partiellt arbetsföra. De föreslagna ändringarna i bestämmelserna om partiell sjukdagpenning och yrkesinriktad rehabilitering stöder regeringsprogrammets mål om

att öka andelen personer som arbetar och förlänga tiden i arbetslivet. Ändringen gällande yrkesinriktad rehabilitering främjar dessutom genomförandet av samhällsgarantin för unga. Utskottet välkomnar att social- och hälsovårdsministeriet bereder fler incitament för att ge partiellt arbetsföra ökade möjligheter att arbeta och för att förbättra de ungas möjligheter till rehabilitering.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslagen utan ändringar.

Helsingfors den 5 november 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
medl. Johanna Jurva /saf
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Lasse Männistö /saml

Annika Saarikko /cent
Hanna Tainio /sd
Anu Urpalainen /saml
Erkki Virtanen /vänst
ers. Juho Eerola /saf
Pauliina Viitamies /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.